

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ
УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ**

Факультет аудіовізуального мистецтва

Кафедра кінотелережисури та сценарної майстерності

НАРАТИВНА ДИНАМІКА ФІЛЬМУ

ПРОГРАМА

та навчально-методичні матеріали

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
які навчаються за спеціальністю
021 «Аудіовізуальне мистецтво та виробництво»,
галузь знань 02 «Культура та мистецтво»

**Освітньо-професійна програма
РЕЖИСУРА ТЕЛЕБАЧЕННЯ**

Харків, 2025

УДК 075.2-051(073)

Н28

Друкується за рішенням науково-методичної ради ХДАК
(протокол № 13 від 15.04.2025 р.)

Рецензенти:

Миславський В.Н., доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри
кінотелережисури та сценарної майстерності

Коновалов Д.О., кандидат філософських наук, ст. викладач кафедри
фотомистецтва та операторської майстерності Харківської
державної академії культури

Укладач:

Черкасова Н.О., кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри
кінотелережисури та сценарної майстерності

Наративна динаміка фільму : програма та навч.-метод.
Н28 матеріали для здобувачів першого (бакалавр.) рівня вищої освіти,
які навчаються за спец. 021 «Аудіовізуальне мистецтво та
виробництво», галузь знань 02 «Культура та мистецтво», освітня
програма «Режисура телебачення» / М-во культури та стратег.
комунікацій України, Харків. держ. акад. культури, Ф-т
аудіовізуального мистецтва, Каф. кінотелережисури та сценарної
майстерності ; уклад. Черкасова Н.О. Харків : ХДАК, 2025. 21 с.

УДК 075.2-051:791.633](073)

© Харківська державна академія культури, 2025 р.

© Черкасова Н.О., 2025 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	7
ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ ТА ЇХ ТЕМАТИКА	8
САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	12
РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ РЕФЕРАТУ	18
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	20

ВСТУП

Місце навчальної дисципліни в освітній програмі. Програма навчальної дисципліни «Наративна динаміка фільму» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів за спеціальністю 021 «Аудіовізуальне мистецтво». Курс викладається у 8 семестрі на 4 році навчання і є обов'язковою освітньою компонентою.

Програмою навчальної дисципліни «Наративна динаміка фільму» передбачено навчитися аналізувати зразки візуальної культури різних жанрово-видових форм, не тільки «бачити», а й уміти «читати» зображення на екрані, тобто аналізувати комплексні послання / тексти автора, закладені у аудіовізуальних творах, які на перший погляд помітити складно. Також розглядаються різні способи інтерпретації історій і наративів, прихованих у фільмах, як творити наративи зображень. Дисципліна має філософсько-культурологічне, естетичне, соціально-комунікативне підґрунтя.

Обсяг дисципліни складає 90 год. (3 кредити ECTS), з них лекції – 10 год., практичні – 20 год., самостійна робота – 60 год.

Мета курсу полягає у комплексному розгляді вербальної і візуальної структури фільму, розумінні фундаментальних та прикладних творчо-наукових основ аудіовізуальної творчості.

Очікувані результати навчання:

- знати основні етапи становлення наративного аналізу кінотекстів;
- знати еволюцію наративних форм в українському і світовому кінематографі;
- володіти основними поняттями кінонаратології;
- здійснювати аналіз функції персонажів у наративній структурі фільму в залежності від жанру;
- вміти аналізувати особливості авторського стилю видатних кіномитців;
- досліджувати художньо-виражальні принципи становлення тексту твору в контексті часу;
- стежити за сучасними тенденціями наукових шкіл та напрямів, зокрема структуралізму, семіотики, рецептивної естетики;
- застосовувати міждисциплінарні підходи при критичному осмисленні та вирішенні проблем теорії та практики аудіовізуального мистецтва та виробництва;
- вільно формувати та співвідносити інформаційний, виразний та образний рівні змісту;
- аналізувати вплив сучасних технологій на формування новітніх форм

сучасної аудіовізуальної естетики;

- вміти застосовувати отримані знання при вирішенні творчих завдань.

Форми навчальної роботи: лекції, практичні заняття, самостійна робота студентів, консультації. Лекційні заняття мають інтерактивний пізнавально-прикладний характер. Практичні заняття орієнтовані на аналіз проблем розвитку сучасної вітчизняної кіноіндустрії.

Передбачені методи навчання. Основними методами навчання виступають як традиційні методи викладання, так і методи, які забезпечують інноваційну модель проблемного навчання. У процесі роботи над теоретичним та практичним матеріалом курсу під час аудиторних занять застосовуються:

- пояснювально-ілюстративний метод – викладач пояснює основи теорії та практики режисерського фаху під час перегляду та аналізу фрагментів аудіовізуальних творів;

- репродуктивний метод – відтворення студентом того, що пояснив та показав педагог (сприяє формуванню знань, навичок і вмінь, формує основні розумові операції (аналіз, синтез, узагальнення);

- метод проблемного викладу – педагог не тільки формулює теоретичну або практичну проблему, а й пропонує спосіб її подолання за допомогою порівняння різних підходів і точок зору;

- частково-пошуковий – активний пошук рішення практичних та теоретичних задач (наприклад – визначення певного періоду) на основі загальноприйнятих методичних принципів;

- словесний метод – слово (розповідь, бесіда, дискусія);

- практичні методи: студенти одержують знання й уміння, виконуючи практичні завдання;

- наочні методи: джерелом знань є наочні приклади (ілюстрація).

Форми контролю

Вид контролю	Методи контролю
Поточний	моніторинг знань
Самостійна робота	перевірка самостійної роботи здобувачів
Підсумковий контроль	залік

Завданням *поточного контролю* рівня знань є перевірка вивченого матеріалу, визначення ступеня його засвоєння, формування навичок самостійної роботи з текстами та спроможності їх осмислення та інтерпретації; навичок усної самопрезентації. Здійснюється під час аудиторних занять. На лекціях наприкінці пари може проводитися експрес-контроль. На *семінарах* оцінюються виступи за

питаннями, що винесені на самостійну роботу, активність участі в диспутах, дискусіях тощо.

Проміжний (періодичний) контроль рівня знань передбачає перевірку виконаних протягом відповідних тем/модулів завдань самостійної роботи студентів та здійснюється під час проведення модульно-тематичних атестацій, які передбачає *індивідуальну* перевірку знань курсу, умінь і практичних навичок. Також *рубіжні* етапи контролю знань передбачені у формі усного опитування / бесіди / роботи на практичних заняттях, перевірки якості виконання завдань самостійної роботи студентів під час атестацій, тощо.

Підсумковий контроль виконується з метою оцінювання рівня знань, вмінь і навичок, отриманих студентом упродовж семестру. Система підсумкового контролю передбачає оцінювання рівня знань всіх тем дисципліни.

Студент може ліквідувати семестрову академічну заборгованість на атестаційному / заліковому тижні (строго за взаємоузгодженим розкладом). У випадку не виконання студентом усіх передбачених робочою програмою форм поточного контролю він не отримує залік. У цьому разі процес ліквідації заборгованості відбувається відповідно до Положення про порядок ліквідації академічної заборгованості викладачами вищої освіти ХДААК (https://ic.ac.kharkov.ua/public_inf/pologen/pologen/pologen_laz.pdf).

Оцінювання результатів навчання проводиться за 100-бальною шкалою. *Рейтинговий бал* є «комплексним показником успішності студента, який визначається сумою фактично набраних рейтингових балів за усіма передбаченими заліковими модулями семестру і дає кількісну характеристику стану поточних навчальних досягнень студента з цієї дисципліни», а тому **складається з суми балів з усіх видів навчальної роботи, отриманих упродовж семестру.**

Оцінювання поточного, проміжного контролю відбувається за наступними критеріями:

- якість виконання завдань самостійної роботи студентів;
- ступінь засвоєння фактичного матеріалу;
- розуміння, рівень засвоєння питань, що вивчаються;
- якість підготовки презентацій з використанням сучасних професійних програмних засобів, тощо.

Кількість балів за виконання навчальних завдань самостійної роботи та підсумкового контролю нараховується з урахуванням наступних критеріїв:

- самостійність виконання завдань,
- своєчасність;
- креативність.

Під час **заліку** здобувач має право і можливість покращити результати

відповідей за темами дисципліни.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Розділ 1.

Кінематограф як нова форма художнього наративу в сучасній культурі

Тема 1. Наратологія як методологія дослідження.

Поняття наративності: класичне та структуралістське. Виокремлення двох традицій наративного аналізу: як наративну послідовність оповіді (формальний аспект) і як тематично зумовлену ситуаційну модель (змістовий аспект). Ключові поняття наратології: дискурс (послідовність розповіді, сюжет) та історія (зображена подія, фабула). Наративна теорія, наративні студії.

Тема 2. Наратологія: від класичної до посткласичної.

Етапи становлення наративного аналізу кінотекстів. Огляд концепцій. Зміщення акценту із глибинних структур на інтерпретацію текстів у певному контексті. Підходи та інтерпретації. Основні досягнення сучасних наукових шкіл та напрямів, зокрема структуралізму, семіотики, рецептивної естетики.

Тема 3. Кінематограф і відмінні риси його наративів.

Природа оповіді як культурна практика. Наратив як структуруючий засіб. Запозичення і взаємодоповнення: кінематограф запозичував літературні сюжети, а література перейняла наративні монтажні прийоми кіно. Критерії класифікації наративних структур. Наративи можна визначати за різними критеріями, структура – це спосіб, у який організована історія. Наративні особливості формування авторської стратегії у кіно. Витоки кінематографічних моделей авторства.

Розділ 2.

Наратологія як методологія дослідження у сучасному кінематографі

Тема 4. Сюжетна структура як чинник творення наративу.

Трактування сюжету і фабули у межах наративу. Побудова сюжету: лінійні та нелінійні структури. Трактування нарації як способу організації подій. Тематична структура наративу. Класифікація структур за типом наратора. Класифікація наративних структур за видами емоційного напруження. Успішні наративні елементів у сценаріях українських фільмів, невинувдане порушення логіки

побудови наративу.

Тема 5. Функції персонажів у наративній структурі.

Потенціал антагоніста і протагоніста для побудови кіноісторії, їх функції та завдання. Вплив персонажів на творення наративу. Особливості створення характерів персонажів фільму. Наратив і жанр. Поширені типи наративів у мелодрамі, комедії, трагедії.

Тема 6. Наратив як спосіб організації візуальних та звукових структур.

П'ять компонентів кінонаративу: наративна форма (спосіб, у який структуровано історію), мізансцена (кінематографічна постановка), кінематографія, редагування (монтаж) та звук. Змістове й візуально-образне підґрунтя авторських творів представників європейського й радянського кіноавангарду 1920-х років. Специфіка української моделі авторського кіно. Концепти відображення національної ідеї в моделях авторського кіно.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Сучасні практичні заняття – це форма навчального заняття, при якій науково-педагогічний працівник організує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни шляхом виконання спеціально сформульованих завдань та сприяє формуванню вмінь і навичок їх практичного застосування шляхом виконання студентом відповідно сформульованих завдань.

Практичні заняття мають важливе виховне та практичне значення і орієнтовані на вирішення наступних завдань:

- поглиблення, закріплення і конкретизацію знань, отриманих на лекціях, семінарах та в процесі самостійної роботи;
- розвитку умінь спостерігати та пояснювати явища, що вивчаються;
- формування практичних умінь і навичок, необхідних в професійній діяльності;
- розвитку самостійності (у структурі практичного заняття домінує самостійна робота студентів) тощо.

Програмою передбачено проведення практичних занять за основними темами курсу, а саме:

1. Кінематограф і відмінні риси його наративів.
2. Витоки кінематографічних моделей авторства.
3. Еволюція наративних форм у світовому кінематографі.
4. Тематична структура наративу.
5. Вплив персонажів на творення наративу.

6. Аналіз наративних елементів в українських фільмах.
7. Специфіка виражальних засобів репрезентації образу автора в різних моделях кінематографічного авторства.
8. Вплив теоретичних і практичних засад європейського кіноавангарду на сучасні моделі авторського кіно.
9. Художньо-естетичні засади зображальної культури авторського фільму як вияв світоглядних чинників творчості режисера-автора.
10. Концепти відображення національної ідеї в моделях авторського українського кіно.

Практичне заняття 1. **Кінематограф і відмінні риси його наративів**

Питання для обговорення:

1. Природа оповіді як культурна практика.
2. Наратив як структуруючий засіб.
3. Витоки кінонаратології.

Рекомендовані джерела інформації:

1. Погребняк Галина. Авторський кінематограф у культурному просторі другої половини XX – початку XXI століття : монографія. Київ : НАКККіМ, 2020. 448 с. Режим доступу: https://nakkkim.edu.ua/images/vidannya/monohrafii/Pogrebniak_Avtorskiy_kinematograf.pdf.
2. Ткачук О. Наратологічний словник. Тернопіль : Астон, 2002. 173 с.
3. Fludernik Monika. Histories of narrative theory: from structuralism to the present // A Companion to Narrative Theory, 2008. P. 36-59.

Практичне заняття 2. **Витоки кінематографічних моделей авторства**

Питання для обговорення:

1. Формування авторського кінематографу.
2. Витоки наративного режиму в авторських фільмах.
3. Наративні особливості формування авторської стратегії у кінематографі.

Рекомендовані джерела інформації:

1. Зубавіна І.Б. Сучасний екранний наратив: оновлення смислів / І.Зубавіна // Сучасні проблеми дослідження, реставрації та збереження культурної спадщини. 2015. Вип. 11. С.75-92. Режим доступу: <https://elib.nlu.org.ua/view.html?id=10999>.
2. Кракауер З. Від Калігарі до Гітлера – психологічна історія німецького кіно.

Київ : Грані-Т, 2009. 384 с.

3. Нариси з історії кіномистецтва України / редкол.: В.Сидоренко (голова) та ін. Київ : Інтертехнологія, 2006. 864 с.

4. Погребняк Галина. Авторський кінематограф у культурному просторі другої половини XX – початку XXI століття : монографія. Київ : НАКККиМ, 2020. 448 с.

Режим доступу: https://nakkkim.edu.ua/images/vidannya/monohrafii/Pogrebniak_Avtorskiy_kinematograf.pdf.

5. Міждисциплінарне пізнання закономірностей сучасного екранного дискурсу: зб. наук. пр. / Безручко О. В. та ін; відп. ред. Г. П. Чміль, І. В. Зубавіна. Київ, 2014. 239с.

6. Михайловський Віталій. Як увімкнути гравітацію українського гранд-наративу. Український тиждень <https://tyzhden.ua/History/255316>.

Практичне заняття 3.

Еволюція наративних форм у світовому кінематографі

Питання для обговорення:

1. Аудіовізуальна природа образу світу в концепціях різних авторів.
2. Зміщення акценту із глибинних структур на інтерпретацію текстів у певному контексті.
3. Підходи та інтерпретації.

Рекомендовані джерела інформації:

1. Ганжа А.Ю. Поліфонізм наративу в документальному кінотексті (на прикладі фільмів про П. Тичину, М. Рильського, В. Сосюру). Культура слова. 2019. №90. С.150-164. Режим доступу:

<http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/180187/15-Ganzha.pdf?sequence=1>.

2. Ілляшенко В. Історія українського кіномистецтва. Київ : ВІК, 2004. 412 с.

3. Кракауер З. Від Калігарі до Гітлера – психологічна історія німецького кіна. Київ : Грані-Т, 2009. 384 с.

4. Лещенко Г.В. Тематична структура наративу: когнітивний вимір. Актуальні питання іноземної філології. 2017. № 6. С. 85–90.

5. Нарація «зображуване-глядач» у сучасному культурному просторі: монографія / Г. П. Чміль, І. Б. Зубавіна та ін. К.: Інститут культурології НАМ України, 2019. 240 с. Режим доступу: <https://elib.nlu.org.ua/view.html?id=10999>.

6. Погребняк Галина. Авторський кінематограф у культурному просторі другої половини XX – початку XXI століття : монографія. Київ : НАКККиМ, 2020. 448 с. Режим доступу:

https:

/nakkkim.edu.ua/images/vidannya/monohrafii/Pogrebniak_Avtorskiy_kinematograf.pdf.

7. Расевич Василь. Україна: національне кіно, національний наратив, спроби «виправлення» історії. 2015. Кінематограф як медіаінструмент конструювання ідентичності. С.86-100. Режим доступу:

https://er.ucu.edu.ua/bitstream/handle/1/342/Rasevych_Ukrainian%20National%20Cinema.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Практичне заняття 4. **Тематична структура наративу**

Питання для обговорення:

1. Наративна структура у предметно-змістовному ракурсі.
2. Тематична структура – основний компонент кінематографічного наративу.
3. Різні тематичні моделі наративу в залежності від рівня деталізації.

Рекомендовані джерела інформації:

1. Лещенко Г.В. Тематична структура наративу: когнітивний вимір. Актуальні питання іноземної філології. 2017. № 6. С. 85–90.
2. Ткачук О. Наратологічний словник. Тернопіль : Астон, 2002. 173 с.
3. Українське кіно від 1960-х до сьогодні. Проблема виживання: зб. наук. статей / упоряд. Л.Брюховецька. Київ : Задруга, 2010. 252 с.
4. Фекете Д.Ю. Наратив кінотрейлера як перформативна інтерпретація продукції кіноіндустрії. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2017. №31. Том 3. С. 188-190. Режим доступу: http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v31/part_3/50.pdf.
5. Fludernik Monika. Histories of narrative theory: from structuralism to the present // A Companion to Narrative Theory, 2008. P. 36-59.

Практичне заняття 5. **Вплив персонажів на творення наративу**

Питання для обговорення:

1. Структура персонажів – важливий компонент кінематографічного наративу.
2. Функції персонажів у наративній структурі.
3. Потенціал антагоніста і протагоніста для побудови кіноісторії, їх функції та завдання.
4. Вплив персонажів на творення наративу.
5. Особливості створення характерів персонажів фільму.

Рекомендовані джерела інформації:

1. Ганжа А.Ю. Поліфонізм наративу в документальному кінотексті (на прикладі фільмів про П. Тичину, М. Рильського, В. Сосюру). Культура слова. 2019. №90. С.150-164. Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/180187/15-Ganzha.pdf?sequence=1>.
2. Кракауер З. Від Калігарі до Гітлера – психологічна історія німецького кіна. Київ : Грані-Т, 2009. 384 с.
3. Нарація «зображуване-глядач» у сучасному культурному просторі: монографія / Г. П. Чміль, І. Б. Зубавіна та ін. К.: Інститут культурології НАМ України, 2019. 240 с. Режим доступу: <https://elib.nlu.org.ua/view.html?id=10999>.
4. Топол Вікторія. Матс Вікман: Сторітелінг – це як складання конструктора. Детектор медіа. Режим доступу: <https://ms.detector.media/how-to/post/13514/2015-06-17-mats-vikman-storiteling-tse-yak-skladannya-konstruktora/>.
5. Ткачук О. Наратологічний словник. Тернопіль : Астон, 2002. 173 с.
6. Thompson K. Storytelling in Film and Television. Harvard University Press, 2003. 179 p.

Практичне заняття 6.

Аналіз наративних елементів в українських фільмах

Питання для обговорення:

1. Представники української моделі авторського кінематографу.
2. Головний об'єкт мистецьких досліджень – духовна сутність людини.
3. Співвідношення реального світу і його образного перетворення в концепції кінематографічного твору.
4. Пріоритетність відображення національної ідеї в моделях авторського кіно.
5. Основні концепти відтворення національної ідеї.
6. Патріотичні мотиви у творчості сучасних українських кіноавторів.

Рекомендовані джерела інформації:

1. Берест Б. Історія українського кіна. Нью-Йорк, 1962. 211 с.
2. Брюховецька Л. І. Приховані фільми. Українське кіно 1990-х. Київ : АртЕк, 2003. 384 с.
3. Знакові фільми, міжнародне визнання, тематика 90-х: чим вражає українське кіно Доби Незалежності. Режим доступу: https://kino.24tv.ua/den-nezalezhnosti-2022-ukrayinske-kino-vid-pochatku-1990-h-do_n2140618.
4. Михайловський Віталій. Як увімкнути гравітацію українського гранд-наративу. Український тиждень <https://tyzhden.ua/History/255316>.

5. Нариси з історії кіномистецтва України / редкол.: В.Сидоренко (голова) та ін. Київ : Інтертехнологія, 2006. 864 с.

6. Українське кіно від 1960-х до сьогодні. Проблема виживання: зб. наук. статей / упоряд. Л.Брюховецька. Київ : Задруга, 2010. 252 с.

Практичне заняття 7.

Специфіка виражальних засобів репрезентації образу автора в різних моделях кінематографічного авторства

Питання для обговорення:

1. Філософське підґрунтя авторського світовідтворення у різних видах мистецтва.
2. Проблема авторства в творчих практиках і теоретичних розвідках кіномитців.
3. Формування нової кіноестетики і національних авторських кіномоделей.
4. Авторське образне і умовне відтворення дійсності у кінематографі.
5. Морально-етичні домінанти авторського кіно.
6. Художні пошуки режисерів-авторів у розширенні можливостей кінематографу.

Рекомендовані джерела інформації:

1. Кракауер З. Від Калігарі до Гітлера – психологічна історія німецького кіна. Київ : Грані-Т, 2009. 384 с.
2. Погребняк Галина. Авторський кінематограф у культурному просторі другої половини XX – початку XXI століття : монографія. Київ : НАКККиМ, 2020. 448 с. Режим доступу: https://nakkkim.edu.ua/images/vidannya/monohrafii/Pogrebniak_Avtorskiy_kinematograf.pdf.
3. Ткачук О. Наратологічний словник. Тернопіль : Астон, 2002. 173 с.
4. Українське кіно від 1960-х до сьогодні. Проблема виживання: зб. наук. статей / упоряд. Л.Брюховецька. Київ : Задруга, 2010. 252 с.
5. Fludernik Monika. Histories of narrative theory: from structuralism to the present // A Companion to Narrative Theory, 2008. P. 36-59.

Практичне заняття 8.

Вплив теоретичних і практичних засад європейського кіноавангарду на сучасні моделі авторського кіно

Питання для обговорення:

1. Змістове й візуально-образне підґрунтя авторських творів представників

європейського й радянського кіноавангарду.

2. Аналіз світового досвіду продукування й дистрибуції авторських фільмів.

3. Перспективи продукування та поширення українського авторського кінематографу.

Рекомендовані джерела інформації:

1. Зубавіна І.Б. Сучасний екранний наратив: оновлення смислів / І.Зубавіна // Сучасні проблеми дослідження, реставрації та збереження культурної спадщини. 2015. Вип. 11. С.75-92. Режим доступу: <https://elib.nlu.org.ua/view.html?id=10999>.

2. Ганжа А.Ю. Поліфонізм наративу в документальному кінотексті (на прикладі фільмів про П. Тичину, М. Рильського, В. Сосюру). Культура слова. 2019. №90. С.150-164. Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/180187/15-Ganzha.pdf?sequence=1>.

3. Нарація «зображуване-глядач» у сучасному культурному просторі: монографія / Г. П. Чміль, І. Б. Зубавіна та ін. К.: Інститут культурології НАМ України, 2019. 240 с. Режим доступу: <https://elib.nlu.org.ua/view.html?id=10999>.

4. Погребняк Галина. Авторський кінематограф у культурному просторі другої половини XX – початку XXI століття : монографія. Київ : НАКККиМ, 2020. 448 с. Режим доступу: https://nakkkim.edu.ua/images/vidannya/monohrafii/Pogrebniak_Avtorskiy_kinematograf.pdf.

Практичне заняття 9.

Художньо-естетичні засади зображальної культури авторського фільму як вияв світоглядних чинників творчості режисера-автора

Питання для обговорення:

1. Режисер-автор як головна постать творення видовища в екранному просторі.

2. Кіноавтори в європейському кінематографі другої половини XX ст.

3. Використання прийомів сценічного мистецтва у кінорежисурі, вплив на авторську театральну режисуру.

4. Оригінальні принципи побудови кінотвору й специфічні засоби кіновиразності.

Рекомендовані джерела інформації:

1. Брюховецька Л. І. Приховані фільми. Українське кіно 1990-х. Київ : АртЕк, 2003. 384 с.

2. Ганжа А.Ю. Поліфонізм наративу в документальному кінотексті (на прикладі фільмів про П. Тичину, М. Рильського, В. Сосюру). Культура слова. 2019. №90. С.150-164. Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/180187/15-Ganzha.pdf?sequence=1>.

3. Ілляшенко В. Історія українського кіномистецтва. Київ : ВІК, 2004. 412 с.

4. Нарація «зображуване-глядач» у сучасному культурному просторі: монографія / Г. П. Чміль, І. Б. Зубавіна та ін. К.: Інститут культурології НАМ України, 2019. 240 с. Режим доступу: <https://elib.nlu.org.ua/view.html?id=10999>.

5. Погребняк Галина. Авторський кінематограф у культурному просторі другої половини ХХ – початку ХХІ століття : монографія. Київ : НАКККіМ, 2020. 448 с. Режим доступу: https://nakkkim.edu.ua/images/vidannya/monohrafii/Pogrebniak_Avtorskiy_kinematograf.pdf.

Практичне заняття 10.

Концепти відображення національної ідеї в моделях авторського українського кіно

Питання для обговорення:

1. Естетика українського поетичного кіно.
2. Криза самоідентичності радянського індивіда і великого радянського міфу про імперське минуле часів Перебудови.
3. Табуйовані сторінки української історії на екрані після розпаду СРСР.
4. Репрезентація національного в екранізаціях класиків української літератури
5. Поява нового сучасного героя у вітчизняному кінематографі.
6. Концепти відтворення національної ідеї в українській моделі авторського кінематографу.

Рекомендовані джерела інформації:

1. Берест Б. Історія українського кіна. Нью-Йорк, 1962. 211 с.
2. Брюховецька Л. І. Приховані фільми. Українське кіно 1990-х. Київ : АртЕк, 2003. 384 с.
3. Знакові фільми, міжнародне визнання, тематика 90-х: чим вражає українське кіно Доби Незалежності. Режим доступу: https://kino.24tv.ua/den-nezalezhnosti-2022-ukrayinske-kino-vid-pochatku-1990-h-do_n2140618.
4. Михайловський Віталій. Як увімкнути гравітацію українського гранд-наративу. Український тиждень <https://tyzhden.ua/History/255316>.
5. Нариси з історії кіномистецтва України / редкол.: В.Сидоренко (голова) та ін. Київ : Інтертехнологія, 2006. 864 с.
6. Українське кіно від 1960-х до сьогодні. Проблема виживання: зб. наук.

статей / упоряд. Л.Брюховецька. Київ : Задруга, 2010. 252 с.

7. Расевич Василь. Україна: національне кіно, національний наратив, спроби «виправлення» історії. 2015. Кінематограф як медіаінструмент конструювання ідентичності. С.86-100. Режим доступу: https://er.ucu.edu.ua/bitstream/handle/1/342/Rasevych_Ukrainian%20National%20Cinema.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Для оволодіння матеріалом курсу окрім аудиторної роботи значна увага приділяється самостійній роботі, яка є основним способом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових аудиторних занять, і є невід'ємною складовою процесу вивчення конкретної дисципліни.

Навчальний матеріал дисципліни, передбачений робочим навчальним планом для засвоєння студентом у процесі самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль поряд з навчальним матеріалом, який опрацьовувався при проведенні аудиторних занять.

Під час самостійної роботи передбачається:

- ознайомлення та конспектування навчальної літератури;
- перегляд фільмів різних жанрово-видових форм;
- робота з ілюстративним та відеоматеріалом;
- інші форми роботи (у тому числі й творчі).

ТЕМАТИКА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Опрацювання рекомендованої літератури за темами.
2. Перегляд знакових фільмів за темами.
3. Пошуки нових художніх змістів, художньої образності українського кінематографу у 1990-х роках.
4. Розквіт українського ігрового кінематографу у 2000-х роках.
5. Розквіт неігрового кінематографу після Революції Гідності.
6. Державна політика України в галузі кінематографії.
7. Досягнення українського кінематографу на міжнародних кінофестивалях.
8. Інтеграція українського кінематографу у світовий культурний контекст.
9. Нове українське кіно: персоналії, фільми, тенденції.
10. Розвиток українського кінематографу під час російсько-української війни.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ РЕФЕРАТУ (в умовах дистанційного навчання)

РЕФЕРАТ є однією з можливих форм модульного (поточного) контролю знань під час дистанційного навчання. Студенту надається право обрати тему реферату зі списку тематики самостійної роботи (дивись попередній розділ). Реферати, як правило, готуються студентами упродовж семестру і, за умов дистанційного навчання, можуть бути (за згодою з викладачем) варіантом проміжного контролю знань з конкретної теми.

Структура реферату. Приблизний обсяг структурних частин контрольної роботи: титульний аркуш – 1 ар., зміст – 1 ар., вступ – 1 – 2 ар., текст основної частини за планом 5 – 7 ар., висновки (1 ар.), список використаних джерел (1 ар.).

Текст реферату. Реферат передбачає вільний вибір стилю тексту (науковий реферат, аналітичний огляд, доповідь, есе, стаття), що дозволяє студенту бути вільними у принципі побудови роботи, виборі ключових концепцій.

Починати роботу слід із визначенням змістовних особливостей теми. На даному етапі роботи бажаним є попереднє ознайомлення з обраною літературою та навчальними виданнями задля визначення основного кола проблем, після чого розробляється структура роботи, яка нотується у вигляді розгорнутого плану основної частини.

План має містити пункти, які семантично відтворюють зміст визначених студентом проблем, які в свою чергу можуть передбачати підпункти. Крім того, в плані мають бути відображеними усі інші структурні частини контрольної роботи, а саме – вступ, висновки, список використаних джерел та, за необхідності, додатки. Розроблений студентом план є змістом роботи, який розташовується одразу після титульного аркуша.

Роботу над текстом основної частини слід розпочати з ознайомлення та вивчення масиву джерел, які виступають інформативною основою реферату. При написанні реферату дозволяється використання інформації з навчальних чи профільних сайтів Інтернету, які обов'язково слід внести до списку використаних джерел, вписавши їх до загального алфавітного ряду (кожен з них повинен бути описаний за назвою ресурсу або документу).

Текст реферату обов'язково має містити посилання на відповідну літературу. Відсутність посилань в тексті сприймається при перевірці як відвертий плагіат, що тягне за собою відповідні наслідки (див. наведені нижче

критерії оцінювання). Наведення в тексті власної точки погляду на означену проблему має бути достатньо аргументованим.

Висновки, як обов'язкова частина реферату, повинні відбивати основні положення. Працюючи над ними слід пам'ятати, що це – чи не сама вагома частина роботи. Скупість висновків також доводить низький рівень опанування матеріалом, не достатнім зануренням в обрану тему.

Оформлення реферату має бути виконаним на належному рівні за встановленим зразком. Загальний обсяг реферату становить 8-10 аркушів (формат А 4; шрифт – Time New Roman; кегль – 12; параметри оформлення сторінки: верхній та нижній береги – 20 мм, лівий – 30 мм, правий – 10 мм, інтервал між рядками – 1). Номери сторінок розташовуються у верхньому куті праворуч.

Рекомендована література

Обов'язкова

1. Брюховецька Л. І. Приховані фільми. Українське кіно 1990-х. Київ : АртЕк, 2003. 384 с.
2. Зубавіна І.Б. Сучасний екранний наратив: оновлення смислів / І.Зубавіна // Сучасні проблеми дослідження, реставрації та збереження культурної спадщини. 2015. Вип. 11. С.75-92. Режим доступу: <https://elib.nlu.org.ua/view.html?id=10999>.
3. Ганжа А.Ю. Поліфонізм наративу в документальному кінотексті (на прикладі фільмів про П. Тичину, М. Рильського, В. Сосюру). Культура слова. 2019. №90. С.150-164. Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/180187/15-Ganzha.pdf?sequence=1>.
4. Ілляшенко В. Історія українського кіномистецтва. Київ : ВІК, 2004. 412 с.
5. Кракауер З. Від Калігарі до Гітлера – психологічна історія німецького кіна. Київ : Грані-Т, 2009. 384 с.
6. Нариси з історії кіномистецтва України / редкол.: В.Сидоренко (голова) та ін. Київ : Інтертехнологія, 2006. 864 с.
7. Лещенко Г.В. Тематична структура наративу: когнітивний вимір. Актуальні питання іноземної філології. 2017. № 6. С. 85–90.
8. Нарація «зображуване-глядач» у сучасному культурному просторі: монографія / Г. П. Чміль, І. Б. Зубавіна та ін. К.: Інститут культурології НАМ України, 2019. 240 с. Режим доступу: <https://elib.nlu.org.ua/view.html?id=10999>.
9. Погребняк Галина. Авторський кінематограф у культурному просторі другої половини ХХ – початку ХХІ століття : монографія. Київ : НАКККиМ, 2020. 448 с. Режим доступу: https://nakkkim.edu.ua/images/vidannya/monohrafii/Pogrebniak_Avtorskiy_kinematograf.pdf.
10. Расевич Василь. Україна: національне кіно, національний наратив, спроби «виправлення» історії. 2015. Кінематограф як медіаінструмент конструювання ідентичності. С.86-100. Режим доступу: https://er.ucu.edu.ua/bitstream/handle/1/342/Rasevych_Ukrainian%20National%20Cinema.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
11. Топол Вікторія. Матс Вікман: Сторітелінг – це як складання конструктора. Детектор медіа. Режим доступу: <https://ms.detector.media/how-to/post/13514/2015-06-17-mats-vikman-storiteling-tse-yak-skladannya-konstruktora/>.
12. Ткачук О. Наратологічний словник. Тернопіль : Астон, 2002. 173 с.
13. Українське кіно від 1960-х до сьогодні. Проблема виживання: зб. наук. статей / упоряд. Л.Брюховецька. Київ : Задруга, 2010. 252 с.

14. Фекете Д.Ю. Наратив кінотрейлера як перформативна інтерпретація продукції кіноіндустрії. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2017. №31. Том 3. С. 188-190. Режим доступу: http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v31/part_3/50.pdf.
15. Fludernik Monika. Histories of narrative theory: from structuralism to the present // A Companion to Narrative Theory, 2008. P. 36-59.
16. Hamin H. S. Presenting a Model for Setting in Narrative Fiction Illustration [Електронний ресурс] // Journal of History Culture and Art Research. 2017. №6 (6). Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/322162337_Presenting_a_Model_for_Setting_in_Narrative_Fiction_Illustration.
17. Hynes D. Writing Great Fiction: Storytelling Tips and Techniques. Course Guide Book / Professor James Hynes. Chantilly: The Great Courses, 2014. 178 p.
18. Seymour Chatman. Story and Discourse: Narrative Structure in Fiction and Film / Cornell University Press. 1980. P. 288.
19. Smiley S. Playwriting: The Structure of Action / Sam Smiley, Norman A. Bert. New Haven and London: Yale University Press, 2005. 324 p.
20. Tan E. Emotion and the structure of narrative film: Film as an emotion machine. Hillsdale : Mahwah, 1996. 296 p.
21. Thompson K. Storytelling in Film and Television. Harvard University Press, 2003. 179 p.

Додаткова

22. Берест Б. Історія українського кіна. Нью-Йорк, 1962. 211 с.
23. Знакові фільми, міжнародне визнання, тематика 90-х: чим вражає українське кіно Доби Незалежності. Режим доступу: https://kino.24tv.ua/den-nezalezhnosti-2022-ukrayinske-kino-vid-pochatku-1990-h-do_n2140618.
24. Касян Л. Г. Поет в умовах «заблокованої культури»: аудіовізуальні «версії» біографії Павла Тичини (до 125-річчя від дня народження). Архіви України. 2016. №1. С. 77 – 89.
25. Кромф Ігор. Повнометражні снаряди війни: як росія використовує кінематограф у пропаганді. UA: Суспільне <https://suspilne.media/266695-povnometrazni-snaradi-vijni-ak-rosia-vikoristovue-kinematograf-u-propagandi/>.
26. Макклауд С. Зрозуміти комікси. Невидиме мистецтво / Скот Макклауд, пер. з англ. Ярослава Стріха. К.: Рідна мова, 2019. 224 с.
27. Міждисциплінарне пізнання закономірностей сучасного екранного дискурсу: зб. наук. пр. / Безручко О. В. та ін; відп. ред. Г. П. Чміль, І. В. Зубавіна. Київ, 2014. 239с.

28. Михайловський Віталій. Як увімкнути гравітацію українського гранд-наративу. Український тиждень <https://tyzhden.ua/History/255316>.
29. Bamberg M., Marchman V. Binding and unfolding: Towards the linguistic construction of narrative discourse. *Discourse Processes*. 1991. № 14. P. 277–305.
30. Baroni R. Introduction: The many ways of dealing with sequence in contemporary narratology. *Narrative Sequence in Contemporary Narratologies* / R. Baroni, F. Revaz (eds.). Columbus : Ohio State University Press, 2016. P. 1–11.

Інформаційні ресурси

ДетекторМедіа – URL: <https://detector.media>
 Довженко-Центр – <https://dovzhenkocentre.org/>
 Docudays.ua – <https://docudays.ua/>
 Мувиграм: розуміти кіно – <https://moviegram.com.ua/category/cinema/>
 Кіно в Україні та світі – <https://suspilne.media/cinema/>
 Національний інститут стратегічних досліджень –
 URL: <https://niss.gov.ua>
 European Audiovisual Observatory –
 URL: <https://www.obs.coe.int/en/web/observatoire/>
 The Hollywood Reporter – URL: <https://www.hollywoodreporter.com/>
 Variety – URL: <https://variety.com/>

Навчально-методичне видання

НАРАТИВНА ДИНАМІКА ФІЛЬМУ

ПРОГРАМА

та навчально-методичні матеріали
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
які навчаються за спеціальністю
021 «Аудіовізуальне мистецтво та виробництво»,
галузь знань 02 «Культура та мистецтво»

**Освітньо-професійна програма
РЕЖИСУРА ТЕЛЕБАЧЕННЯ**

Укладач:

Черкасова Н.О.,

кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри кінотелережисури
та сценарної майстерності

Комп'ютерний набір: Н. Черкасова

Верстка: Н. Черкасова

Підписано до друку _____ 2025 р. Формат 60x84/16
Гарнітура «Times». Папір для мн. ап. Друк ризограф
Ум. друк. арк. ____ Тираж 100. Зам № ____

ХДАК, 61057, Харків -57, Бурсацький узвіз, 4
Надруковано в лаб. множ. техніки ХДАК